

Dąbrowski, M. J.

"Benedykt Dybowski", Kazimierz Stołyhwo, Wrocław 1957 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/4, 734-735

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wilno dostarczało więc — jak się okazuje — większości lekarzy dla kraju i całej ówczesnej Rosji.

Autor uwydatnia głównie kontakty Wilna ze środowiskami naukowymi w Rosji, wymianę profesorów na katedrach uniwersyteckich i szczególnie ożywione stosunki wzajemne w XIX wieku.

Rozprawa W. Micelmachera dobrze ilustruje wybitne zasługi Wydziału Medycznego w Wilnie dla rozwoju nauk medycznych i poprawy stanu zdrowotnego społeczeństwa na Litwie, przynosi też bogaty materiał informacyjny, ujęty szkicowo, co się tłumaczy okolicznościowym charakterem tej pracy.

H. Szwejkowska

Kazimierz S t o ł y h o, *Benedykt Dybowski*, Wrocław 1957, Zakład Antropologii Polskiej Akademii Nauk, s. 40.

Naukowe zainteresowania Dybowskiego koncentrowały się zasadniczo w zakresie nauk biologicznych, głównie zaś w dziedzinie zoologii, gdzie zasłynął jako badacz fauny Syberii i jeziora Bajkał. Jako jeden z pierwszych propagatorów darwinowskiej teorii ewolucjonizmu z biegiem czasu zainteresował się człowiekiem, jako najwyższym ogniwem królestwa zwierząt.

Z wykształcenia lekarz (praktyką zajmował się bardzo rzadko), wykładał Dybowski w Warszawie zoologię do r. 1863, kiedy to za udział w antyrosyjskim powstaniu został skazany na zesłanie na Syberię. Ostatnie lata swego długiego życia (1833—1930), spędził we Lwowie, gdzie jako profesor zoologii wykładał na tamtejszym uniwersytecie.

Autor przedstawia szczegółowo jeden tylko odcinek pracy Dybowskiego, tj. jego działalność naukową na polu antropologii. Wyrażała się ona podejmowaniem interesujących badań oraz publikowaniem oryginalnych prac z zakresu antropogenezy i rozwoju człowieka. Działalność Dybowskiego opierała się w zasadzie na gromadzeniu danych antropometrycznych z Polski i krajów sąsiednich, które wykonywał zarówno sam, jak i z pomocą innych badaczy, nakłonionych przez niego do podjęcia prac tego typu. Wynikły stąd metodyczne próby znormalizowania pomiarów (na ten temat korespondował wiele z rosyjskim antropologiem Bogdanowem).

Inną formę jego działalności stanowiło gromadzenie zbiorów antropologicznych (zbiór czaszek Kamczadałów i Ajnów do dziś znajduje się w Krakowie). Konieczność gromadzenia zbiorów tego rodzaju pojmował Dybowski nie tylko w wąskim aspekcie archiwalno-dokumentacyjnym muzealnictwa o charakterze naukowo-dydaktycznym. Traktował bowiem muzea antropologiczne jako sui generis sanktuarium rasowe, w których powinny znajdować się czaszki i szkielety wybitnych osobistości danego narodu.

Dla ułatwienia pomiarów antropometrycznych skonstruował przyrząd służący do profilowania głów i czaszek (tzw. profilotraktor), który potem udoskonalał i (wspólnie z drem Fuchsem) opisał.

Dybowski pracował także nad zagadnieniami antropogenezy i rozwoju człowieka. Był jednym z pierwszych propagatorów idei Haeckla w Polsce.

W dziedzinie systematyki należy traktować go jako monogenistę — zamiast linneuszowskiego *homo sapiens* właściwe określenie gatunkowe człowieka widział w nazwie *homo-homo*.

W kwestii antropogenezy wypowiadał pogląd głoszący wyodrębnienie się człowieka i naczelnych z jednego pnia. Rozwój człowieka traktował jako ciągły proces gatunkotwórczy, a kolebkę ludzkości widział w archipelagu indo-australijskim.

W poglądach Dybowskiego przebiegał zdecydowanie materialistyczno-przyrodniczy, a tym samym ewolucyjny pogląd na istotę zjawisk.

M. J. Dąbrowski

Fünfzig Jahre Institut für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften. „Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl Marx-Universität Leipzig. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Reihe“ 1955/6, z. 1/2, s. 1—134.

W ubiegłym roku niemiecka historia medycyny święciła ważną rocznicę — 50-lecie powstania pierwszej uniwersyteckiej placówki naukowej, poświęconej badanom z zakresu tej dyscypliny. Kierownikiem Instytutu Historii Medycyny związanego z uniwersytetem w Lipsku został jeden z najwybitniejszych reprezentantów tej gałęzi nauki, Karol Sudhoff, którego imieniem Instytut ten jest dziś obdarzony.

W okresie międzywojennym Instytut w Lipsku był ośrodkiem badawczym, do którego ściągali rzesze adeptów historii medycyny nie tylko z całych Niemiec, ale i spoza granic Rzeszy, był placówką, która nadawała badanom w zakresie historii medycyny swoiste piętno, wydającą najpoważniejsze europejskie periodyki z tej dziedziny wiedzy. Gdy podeszły wiek zmusił w roku 1925 sędziwego Sudhoffa do ustąpienia z kierownictwa Instytutu, następcą jego został równie świetny, a może jeszcze bardziej przedsiębiorczy i ruchliwy badacz, zmarły przed kilkoma miesiącami Szwajcar, Henry Sigerist. Radykalne społeczno-polityczne poglądy Sigerista zmusiły go do opuszczenia hitlerowskich Niemiec i objęcia stanowiska profesora uniwersytetu Hopkinsa w Baltimore w Stanach Zjednoczonych, co skończyło okres świetności Instytutu Sudhoffa. Niemniej ta placówka naukowa nigdy nie zaprzestała swej działalności i czcąc 50 rocznicę istnienia wydała obszerny pamiątkowy zeszyt naukowego periodyku uniwersytetu w Lipsku, na który złożyły się przyczynki zarówno byłych, jak i obecnych współpracowników Instytutu oraz niezależnych od tego ośrodka historyków medycyny.

Zeszyt ten obejmuje 26 prac o różnym charakterze i wartości. Spotykamy tam przyczynki — o ile nie odkrywcze, to w każdym razie będące wynikiem sumiennych, źródłowych poszukiwań — jak również nie brak rozpraw stanowiących właściwie tylko przeróbkę dobrze znanego i łatwo dostępnego, opublikowanego już materiału. Mimo wszystko ten pamiątkowy zeszyt zasługuje na uwagę i obrazuje do pewnego stopnia kierunki zainteresowań niemieckich historyków medycyny, szczególnie w NRD.